

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра туристичного та готельно-ресторанного бізнесу

Допущено до захисту
Завідувач кафедри к.е.н., доцент
Давиденко І.В. ( )
« » травня 2020 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 242 «Туризм»
за освітньою програмою «Туризм»**

на тему: «ЕКОТУРИЗМ ТА ЕКОГОТЕЛІ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В
УКРАЇНІ»

Виконавець

студентка факультету міжнародної
економіки

Юрченко Вероніка Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Давиденко Ірина Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2020

АНОТАЦІЯ

Юрченко В.В. «Екотуризм та екоготелі: перспективи розвитку в Україні»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 242 «Туризм» за освітньою програмою «Туризм» – Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Об'єкт дослідження – процес створення екотурів та функціонування еко-готелів у світі та Україні.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, практичних та методичних аспектів розвитку екотуризму та місць розміщення для нього.

Метою роботи є дослідження особливостей розвитку екотуризму і екоготелів в Україні.

У роботі розглядаються теоретичні основи екологічного менеджменту готельного і туристичного бізнесу, висвітлюються основні поняття, які характеризують туристичну діяльність, наводиться характеристика особливостей екологічної сертифікації. Зроблено аналіз світового досвіду екологізації туризму, досліджено світовий досвід створення екоготелів, проаналізовано програму Green key для України.

Визначені перспективи екотуризму в Україні, здійснено узагальнення національного досвіду розвитку та визначено перспективи створення екоготелів.

Ключові слова: туризм, види туризму, екологічний туризм, екоготелі, екологічна сертифікація, екологічні стандарти.

ANNOTATION

Yurchenko V.V. "Ecotourism and eco-friendly hotels: development perspectives in Ukraine"

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 242 «Tourism» for the educational program «Tourism». – Odessa National Economics University. – Odessa, 2020.

The qualifying work consists an introduction, three chapters, conclusions, list of sources used and applications.

The object of the research is the process of creating eco-tours and functioning of eco-hotels in the world and Ukraine.

The subject of the study is a set of theoretical, practical and methodological aspects of ecotourism development and its location.

The aim is to study especially the development of ecotourism and eco-hotels in Ukraine.

The work deals with the theoretical foundations of environmental management of the hotel and tourist business, hang the basic concepts that characterize tourism activities, given the characteristics of particularly environmental certification. The analysis of the world experience of eco-tourism was made, the world experience of eco-hotel creation was studied, the program Green key for Ukraine was analyzed.

The prospects of ecotourism in Ukraine were outlined, the national experience of development was generalized and the prospects of eco-hotel creation were defined.

Keywords: tourism, types of tourism, eco-tourism, eco-hotel, environmental certification, environmental standards.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ ГОТЕЛЬНОГО І ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ...	8
1.1. Основні поняття, які характеризують туристичну діяльність . . .	8
1.2. Характеристика особливостей екологічної сертифікації	13
РОЗДІЛ 2. СВІТОВИЙ ДОСВІД ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	21
2.1. Світовий досвід екологізації туризму	21
2.2. Світовий досвід створення екоготелів.	25
2.3. Програма Green key для України	38
РОЗДІЛ 3. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ ЕКОЛОГІЧНОГО ТУРИЗМУ ТА СТВОРЕННЯ ЕКОГОТЕЛІВ	46
3.1. Обґрунтування пріоритетних напрямів розвитку екотуризму та створення екоготелів в Україні...	46
3.2. Розробка екотуристичного маршруту «Заповідне узбережжя Одещини»	64
ВИСНОВКИ	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	76
ДОДАТКИ	86

ВСТУП

Актуальність кваліфікаційної роботи. У сучасному глобалізованому світі туризм набуває все більшого розвитку і генерує все більше доходів. Згідно з дослідженнями Всесвітнього економічного форуму більшість високорозвинених країн нарощують обсяги доходів від індустрії туризму. Йдеться про США (488 млрд. доларів), Китай (224 млрд. доларів), Німеччину (130,8 млрд. доларів), Японію (106,7 млрд. доларів), Велику Британію (103,7 млрд. доларів) за 2018 рік.

Економіка багатьох країн суттєво залежить від туризму. Так, туризм складає 15% ВВП Мальти, 15% ВВП Хорватії, 9,3% ВВП Таїланду і навіть 8,2% ВВП Ісландії.

Проте не усі країни однаково використовують цей тренд. Добре відомо про величезний потенціал нашої держави у сфері туризму. Водночас мусимо констатувати той факт, що цей потенціал залишається невикористаним, оскільки роль туризму в економіці України залишається незначною.

За оцінками Всесвітнього економічного форуму, у 2018 році Україна очолила рейтинг країн з найменшою часткою туристичної індустрії у ВВП – лише 1,4%. Отже, Україна, маючи унікальний туристичний потенціал, лідирує за ступенем "незалежності" її економіки від туризму. У 2018 році обсяг створеної у туризмі доданої вартості склав 1,3 млрд доларів, що є одним з найнижчих показників у Європі (нижчий тільки в Албанії та Люксембурзі).

Останнім часом спостерігається підвищений інтерес до такої форми туристичної діяльності, як екологічний туризм, який має зайняти відповідну нішу в туристичній індустрії України. Все більше туристів прагне відпочивати в екологічно комфортних умовах, спілкуватися з природою в процесі туристичних подорожей, тим самим знімаючи стрес повсякденного міського життя.

Готельна індустрія є складовою сфери послуг, яка в наш час розвивається швидкими темпами і тісно пов'язана з туризмом. Щороку у

світі будуються сотні нових готелів, річна кількість туристів становить понад один мільярд осіб, і має тенденцію до зростання.

Конкуренція у цій сфері бізнесу значно загострилася, і успіх сучасних готелів все більше залежить від того, чи встали вони на інноваційні рейки, адже інноваційність - один з найважливіших факторів підвищення конкурентоспроможності будь-якого підприємства. Перед власниками готелів стоять два основні завдання: залучити якомога більше клієнтів (здати максимальну кількість номерів) і зробити так, щоб гість став постійним клієнтом. Вирішити ці завдання, не вдаючись до нововведень, майже неможливо. Боротьба за кожного гостя вимагає впровадження максимальної кількості інновацій, змін як у технологіях, так і у поглядах на ведення бізнесу.

Багато клієнтів готелів, особливо ті, дохід яких вище середнього, як і раніше стурбовані проблемами захисту навколишнього середовища. Ці люди усвідомлюють, що їх власні дії і робота готелів, послугами яких вони користуються, спричиняють негативний вплив на природу. Саме «свідомість» подібного роду дає «зеленим» готелям хороші шанси для розвитку.

У боротьбі за споживача управління готелів змушене розробляти стратегії своєї діяльності, щоб запропонувати споживачу такий продукт, який би найповніше задовольняв його потреби і очікування, був унікальним та кращим за інші. Готелі починають використовувати новий метод залучення споживачів - впровадження концепції «екологічного готелю», яка є особливо актуальною у період світових екологічних та економічних криз. Екологічні готелі мають на меті зберігати здоров'я гостей, раціонально використовувати природні ресурси та позиціонують себе як такі, що несуть відповідальність за вплив підприємства на навколишнє природне середовище. Такі готелі, згідно з європейськими стандартами, повинні відповідати наступним вимогам: мати систему екологічно чистого опалення, власні очисні споруди стічних вод, проводити класифікацію усіх відходів, використовувати електрику, що

виробляється за допомогою безпечного для навколишнього середовища палива, для освітлення застосовуються економні лампи, їжа в таких готелях готується з екологічно чистих продуктів, інколи навіть вирощених на спеціально відведеній території закладу.

Отже, екологічні готелі - це готелі майбутнього, які здатні покращувати стан природного середовища, виховувати у суспільстві екологічну свідомість та відповідальність. Інноваційні методи щодо впровадження екологічної політики в готельну індустрію сприяють, перш за все, реалізації соціальних цілей, а вже потім є інструментом підвищення рентабельності та конкурентоспроможності готельного підприємства.

Мета кваліфікаційної роботи – дослідити особливості розвитку екотуризму і екоготелів в Україні.

Поставлена мета обумовила необхідність вирішення низки взаємопов'язаних **завдань**, а саме:

- визначити основні поняття, які характеризують туристичну діяльність;
- охарактеризувати особливості екологічної сертифікації;
- дослідити світовий досвід екологізації туризму;
- вивчити світовий досвід створення екоготелів;
- застосувати програму Green key для України;
- обґрунтувати пріоритетні напрями розвитку екотуризму та створення екоготелів в Україні;
- розробити екотуристичний маршрут «Заповідне узбережжя Одещини».

Об'єкт дослідження – процес створення екотурів та функціонування еко-готелів у світі та Україні.

Предмет дослідження – сукупність теоретичних, практичних та методичних аспектів розвитку екотуризму та місць розміщення для нього.

Питаннями розвитку туристичної сфери в цілому в Україні займаються Діденко Н.С. [8], Юрченко О.Є. [73] та інші; особливості розвитку

екологічного туризму в Україні висвітлюють у своїх працях Воробйова О.А. [11], Давиденко І.В. [13], Дмитрук О.Ю. [14., 15], Кравченко Н.О. [25], Нездоймінов С.Г. [36-39], Михайлюк О.Л. [34-35], Осіпчук А.С. [50] та інші; специфіку функціонування екоготелів досліджують Бузан Г. [6], Буряк Т.В. [7], Овчаренко Л.В. [43] та інші.

Практичне значення кваліфікаційної роботи полягає у наступному:

- визначено основні поняття, які характеризують туристичну діяльність;
- охарактеризовано особливості екологічної сертифікації;
- досліджено світовий досвід екологізації туризму;
- вивчено світовий досвід створення екоготелів;
- застосовано програму Green key для України;
- здійснено характеристику сфери туристичного та готельного бізнесу України;
- оцінені перспективи екотуризму в Україні;
- узагальнений національний досвід розвитку та перспективи створення екоготелів.

Методи дослідження: порівняльного, історичного, статистичного аналізу - для аналізу розвитку готельного бізнесу; предметного моделювання, аналогії (порівняльна характеристика екотурів та готелів України); метод аналіз-синтез, системно-структурний – для систематизації основних понять.

Інформаційна база дослідження. Дослідження по темі кваліфікаційної роботи проводилися за допомогою аналізу законодавчих актів; літературних джерел, матеріалів офіційних сайтів готелів; сайту Державної служби статистики України; стандарту СОУ ОЕМ 08.002.30.059:2011 Послуги з тимчасового розміщення (проживання).

Структура та обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи становить 95 сторінок. Робота містить 12 таблиць, 9 малюнків, 5 додатків. Список використаних джерел включає 82 найменування.

Публікації за темою дослідження.

1. Юрченко В.В. Національний досвід розвитку та перспективи створення екоготелів в Україні. - «Туристичний та готельно-ресторанний бізнес: світовий досвід та перспективи розвитку для України» .- Т.3, 15 квітня 2020 року.- ОНЕУ, Одеса.- С.386-389.

ВИСНОВКИ

1. У будь-якій частині світу та на будь-якому континенті екологічний туризм є невід'ємною частиною збалансованого розвитку територій і розглядається як ефективний інструмент державної політики. Основними регіонами, що історично формують попит на екологічний туризм, є країни з високим рівнем життя населення. До таких країн відносяться країни Африки, Азії, Австралії та Південної Америки. На сьогодні спостерігається тенденція до збереження сформованого розподілу попиту та пропозиції. За прогнозами науковців, така тенденція збережеться і у перспективі.

2. Світовий досвід свідчить, що розвиток екологічного туризму може мати найрізноманітніші наслідки на місцевому, регіональному, національному рівнях, спектр яких - від надзвичайно сприятливих до руйнівних. На кожному з цих рівнів економічні, екологічні й соціальні наслідки туризму можуть суттєво різнитися залежно від його масштабів, рівня розвитку й диверсифікації місцевої економіки, культурних особливостей країни чи регіону.

3. Розвиток екологічного туризму в Україні – один з найперспективніших шляхів покращення стану природно-заповідного фонду та інших природних територій. Організація екологічного туризму допомагає збереженню природно-заповідного фонду країни, створенню нових територій ПЗФ, підвищенню рівня екологічної культури туристів, позитивно впливає на економічну ситуацію у регіонах, надає усі можливості для популяризації країни за кордоном, а головне – не потребує значних інвестицій. Втім, для зацікавлення потенційної аудиторії потрібно розробити маркетингову стратегію, що дозволить популяризувати екотуризм. Адже, на сьогодні реклама екологічного туризму в країні майже відсутня.

4. Впровадження екологічної політики у систему управління підприємства готельного господарства буде мати не лише позитивні наслідки для самого підприємства, а й для зовнішнього середовища в цілому. Адже така політика допомагає зменшити негативний вплив на довкілля та здоров'я

людей. Тому екологічний менеджмент у готельному бізнесі є не лише дієвим засобом підвищення ефективності діяльності підприємства, а й важливим інструментом формування екологічної культури у розвитку суспільства.

5. Основними умовами, що сприяють розвитку еко-готелів в Україні, є:

- наявність рекреаційних ресурсів та територій, придатних для розташування еко-готелів;
- розвиток виробництва екологічно сертифікованої будівельної продукції;
- наявність значної кількості навчальних закладів з підготовки фахівців у сфері гостинності;
- наявність наукових, науково-дослідних центрів, що спеціалізуються на розробленні енерго-, водоощадних технологій, підготовці фахівців відповідної спеціалізації;
- розвиток виробництва екологічно чистих продуктів харчування.
- наявність широкого спектра додаткових послуг.

6. Негативними тенденціями, що уповільнюють практику ведення еко-готельного господарства, є:

- відсутність розвиненої інфраструктури на територіях, придатних для розташування еко-готелів;
- "негативний імідж", сформований у зв'язку з аварією на Чорнобильській АЕС;
- відсутність на цей час єдиної державної сертифікації у сфері еко-готелів;
- висока вартість екологічно чистої продукції;
- неналежний державний екологічний контроль у сфері виробництва будівельних матеріалів;
- недостатня практика ведення еко-готельного господарства;
- відсутність достатньої поінформованості у населення про функціонування еко-готелів.

7. Вирішити проблеми раціонального економічного та екологічного функціонування закладів розміщення покликані екологічні готелі. Для успішного функціонування еко-готелів потрібні 3 складники: наявність природних екологічно чистих територій, екологічна сертифікація третьою незалежною стороною, виважена екологічна політика. Розвиток еко-готельного бізнесу є перспективним напрямом для України, адже у країні є значна кількість територій, придатних для розбудови еко-готелів. Однак ці конкурентні переваги не використовуються повною мірою.

8. На сьогодні актуальним завданням для науковців у галузі еко-готельного господарства залишається розроблення універсальної схеми їх екологічної сертифікації, а також створення механізму впровадження зелених ініціатив на рівні дрібних, середніх та великих підприємств сфери гостинності.

9. Комплексний підхід до формування маркетингової політики, спрямованої на збереження навколишнього середовища, передбачає детальний аналіз кожного із її елементів та важелів, які можуть забезпечити реалізацію даної політики. Використання екологічної маркетингової політики, з одного боку, сприятиме заощадженню фінансових коштів, зниженню операційних витрат, а з іншого, зміцнюватиме імідж готелю як соціально орієнтований, що сприятиме популяризації готельного продукту серед відвідувачів, які відомі своєю екологічною свідомістю.

10. Інноваційна діяльність виступає як організаційно-управлінська підтримка реалізації на кожному етапі життєвого циклу продукту. Відповідно, застосовуючись до сфери готельного господарства, вона може включати в себе використання науково-технічних розробок і винаходів, зміни в самому продукті, процесах, маркетингу, організації. Прогнозуючи перспективи проектів готелів нового покоління, слід зазначити, що для оптимальної організації видається необхідним поєднувати світові тенденціями із регіональними особливостями розвитку галузі, що включає у себе застосування інновацій, передусім в сфері енергоефективності та

управління і спеціалізації майбутніх закладів, що обумовить появу конкурентних переваг на ринку України.

11. Одеська область має досить високий потенціал у сфері екологічного туризму. Як один з найцікавіших та пізнавальних маршрутів Одещини, що включає елементи екологічного, сільського, етнічного й екстремального туризму, пропонується маршрут узбережжям Чорного моря від курорту Сергіївка до села Приморське (Кілійського району) під назвою «Заповідне узбережжя Одещини». Пропонований екологічний маршрут розрахований на 6 днів. Вартість туру на одну людину становить 1985 грн. За проведеними підрахунками, розмір маржинального доходу туристичного оператора на одного туриста складатиме 492,55 грн. Враховуючи, що на ринку екологічні маршрути майже не представлені, ми вважаємо, що запропонований тур буде затребуваним та конкурентоспроможним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про затвердження Порядку надання послуг з тимчасового розміщення (проживання) // Постанова КМ від 15 березня 2006 р. N 297. - Київ // <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/297-2006-%D0%BF>
2. Стандарт СОУ ОЕМ 08.002.30.059:2011 Послуги з тимчасового розміщення (проживання) // . - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.budstandart.com/ru/catalog/klassifikator-po-vidam-dokumentov/sou_standart_organ_843.html
3. Апевалова З.В., Кутыева Э.Р. Экологические аспекты деятельности современного гостиничного предприятия: анализ экологических рисков [Электр.рес.] Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/ekologicheskieaspekty-deyatelnosti-ovremennogo-gostinichnogo-predpriyatiya-analizekologicheskikh-riskov>
4. Бабкін А.В. Спеціальні види туризму: підручник / Бабкін А.В. – К.: Видавничий центр Ростов-на-Дону:Фенікс, 2008. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tourlib.net/books_tourism/babkin08.htm
5. В рамках екологічної ініціативи Clean the World готелі міжнародної мережі перероблятимуть залишки мила <http://ecolog-ua.com/news/v-ramkah-ekologichnoyi-iniciatyvy-clean-world-goteli-mizhnarodnoyi-merezhi-pereroblyatymut>
6. Бузан Г. Экологическая сертификация отелей – инструмент зеленого маркетинга, который дает возможность достойно конкурировать .- <http://www.ecolabel.org.ua/images/page/2016-10-31-01.pdf>
7. Бурак Т.В. Розвиток контрактного управління готельними мережами в Україні / Т.В. Бурак // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/eui_2013_1_7.pdf.
8. Відоменко І.О., Діденко Н. С. Дослідження сучасного стану готельного господарства України та його вплив на формування стратегії

просування послуг індустрії гостинності // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2016. Вип. 21. С. 64–68.

9. В Україні перший еко-сертифікований готель – Radisson Blu // Туристичні новини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tourismnews.com.ua/news-235.html>.

10. В Україні поживавився в'їзний та виїзний туризм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadskeradio.org/news/2017/09/12/v-ukrayini-pozhvavyvsya-vyiznyy-ta-vyyiznyy-turyzm>.

11. Воробйова О. А. Екологічний туризм як чинник сталого розвитку природно-заповідних територій // Екологічні науки. 2012. № 2. С. 119-129.

12. Грин кэй. Ключевые сайты по странам // <http://www.greenkey.global/green-key-sites/>

13. Давиденко І.В. Глемпінг як перспективна форма розвитку екотуризму// Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – 2017 р. - № 26. - С. 10-12.

14. Дмитрук О. Ю. Екологічний туризм: сучасні концепції менеджменту і маркетингу : навч. пос. К. : Альтерпрес, 2004. 192 с.

15. Дмитрук О. Ю. Екологічний туризм у системі суспільно-економічних відносин // Економічна та соціальна географія. 2001. С. 89-95.

16. Діяльність підприємств сфери послуг за основними видами діяльності в Одеській області .- Державна служба статистики України.- Головне управління статистики в Одеській області у I кварталі 2016 року // www.od.ukrstat.gov.ua

17. Звенигородський В.В. Туристський потенціал України у розвитку міжнародного туризму // Інноваційні моделі розвитку туристичної інфраструктури України. Буковинське та світове старообрядництво: історія, культура, туризм : Матеріали Міжнар. наук.-практич. конференції. (Чернівці, 23–24 вересня 2006 р.). Ч. I. Чернівці, 2006. С. 85–89.

18. Екологічний туризм [Текст] : Конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.140103 «Туризм» денної та заочної форм навчання // уклад. В.В. Федонюк. – Луцьк: Луцький НТУ, 2017. – 46 с.

19. Екогеографія та екотуризм: Підручник / В. Г. Петрук, О.В. Бондарчук, І.А. Трач, О.Ю. Панасюк, Ю.І. Царук, В.Д. Ваколюк. – Вінниця: ТОВ "Нілан-ЛТД", 2016. – 178 с.

20. Етно-хата Білочи(Кодымский р-он с. Шершенцы) .- режим доступу: http://www.bazi-otdiha.com.ua/company.php?id_company=1738

21. Класифікація видів туризму . – [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://pidruchniki.com/1529052743743/turizm/klasifikatsiya_turistichnoyi_diyalnosti

22. Інформація щодо структури і діяльності Європейського союзу. - [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://europa.eu/european-union/about-eu/eu-in-brief_en – офіційний сайт Європейського союзу.

23. Козаченко Т.І. Матеріали III Всеукраїнської науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку туризму». - Частина II. Миколаїв: ВП «МФ КНУКІМ», 2015. - 145 с. - С.46-49.

24. Коробейникова Я.С., Юрас Ю.І. Моделювання обсягів утворення твердих побутових відходів в туристичних DESTИНАЦІЯХ // Екологічна безпека та збалансоване природокористування. 2017. № 1. С. 129–133.

25. Кравченко Н.О. Напрямки екологізації туристичної індустрії України//

Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Серія "Економіка". - 2005. - Вип. 3(31). - С.72–77.

26. Магалецький А. В. Інноваційні підходи до формування маркетингової політики підприємств готельного господарства: екологічний аспект / А. В. Магалецький // Економічний простір. – 2010. – № 44/2. – С. 321–327.

27. Мальцев А. В. Гостиница XXI века: доступная оптимизация энергозатрат. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://market.elec.ru/nomer/39/gostinica-xxi-veka-dostupnaya-optimizaciyaenergoz>

28. Марцин Т.О., Бурак Т.В. Эффективные подходы к развитию предприятий, отраслей, комплексов : [монографія] : в 3-х кн. / Т.В. Бурак, Т.О. Марцин [та ін.]. – Одеса : Купrienko С.В., 2013 – 172 с.

29. Матвійчук Л.Ю., Тищук І.В. Регіональні особливості поширення зеленого туризму в Україні // Економічні науки. Сер. Регіональна економіка. Зб. наук. праць. – Луцьк: РВВ Луцького НТУ, 2014. Вип. 11 (43). С. 149–157.

30. Мережа колективних засобів розміщування у 2017 році .- Експрес-випуск від 25.04.2018 № 150/0/05.4вн-18.- Державна служба статистики України, 2018 .- Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>

31. Михайлюк О.Л. Перспективи розвитку екологічного туризму в Одеській області // Економічні інновації//Збірник наукових праць.- ІПРЕІ.2017.-. - Вип. 65. - С. 95-103.

32. Михайлюк О.Л. Екологічні ризики розвитку оздоровчого туризму в Одеській області // Науковий вісник ОНЕУ.-2015, №1 (221).- С.104-116.

33. Михайлюк О.Л. Екологічні ризики туристичної діяльності в Одеському регіоні // Теорія та практика менеджменту безпеки: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (16 травня 2018 р.) / Відп. ред. проф. Л. М. Черчик. – Луцьк, 2018. – 160с.- С.109-112.

34. Михайлюк О.Л. Екологічні ризики розвитку туризму у Придунав'ї// «Ризики та загрози джерел забруднення (на прикладі Нижньодунайського регіону)» 29 травня 2015 року.- Вилкове, 2015

35. Настоящий отдых на природе. Экоготели [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.roditeli.ua/semya/leisure_rest/eco_hotelsэко-курорт

36. Нездоймінов С.Г. Екологізація підприємств готельного господарства регіону як фактор інноваційного розвитку .- Сталий розвиток — XXI століття: управління, технології, моделі. Дискусії 2018: колективна

монографія / Національний технічний університет України —Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського», Національний університет — Києво-Могилянська академія», Інститут телекомунікацій і глобального інформаційного простору НАН України, Донецький державний університет управління, Вища економіко-гуманітарна школа / за ред. проф. Хлобистова Є.В. — Київ, 2018. — 668 с. С. 232-242.

27. Нездоймінов С.Г. Особливості формування екологічного каркасу рекреаційних територій України .- Державне регулювання сфери туризму України в контексті процесів євроінтеграції: монографія / ред. В. Г. Герасименко, О. Л. Михайлюк. – Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2019.–332 с. С. 281-295.

38. Нездоймінов С.Г. Інноваційно–інвестиційне забезпечення формування «зеленого» каркасу туристично–рекреаційних територій України .- Determinants of Innovation and Investment Development of Multi-Branch Entrepreneurship, Tourism and Hospitality Industry : Collective monograph. / V. Yatsenko, S. Pasieka, O. Yatsenko and others: [Ed. By Doctor of Economic Sciences, Prof. Yatsenko V.M.]. Nuremberg: Verlag SWG imex GmbH, Germany. 2019. 431 p. P. 237-250.

39. Нездоймінов С.Г. Напрями розвитку екосистемних туристичних послуг в умовах циркулярної економіки / С. Г. Нездоймінов // Актуальні проблеми соціально-економічних систем в умовах трансформаційної економіки: збірник наукових статей за матеріалами V Всеукраїнської науково-практичної конференції за міжнародною участю, 11-12 квітня 2019 р. – Дніпро: НМетАУ, 2019. – Ч. 1. – С. 404-408.

40. Некрашук О. В Україні зростає попит на екоготелі [Електронний ресурс] //Finance.UA: інтернетвидання. (18.06.2014) URL: <http://news.finance.ua/ua/news/-/328187/v-ukrayini-zrostaye-popyt-na-ekogoteli> (дата звернення: 18.04.2017)

41. Немецкие эксперты назвали самые экологичные страны мира // <https://www.facenews.ua/news/2018/431737/>

42. Обсяг реалізованих послуг за видами економічної діяльності.- Експрес-випуск.- Державна служба статистики України, 2018 .- Режим доступу:<http://www.ukrstat.gov.ua/>

43. Овчаренко Л.В. Развитие гостиничного бизнеса: современные мировые тенденции / Л.В. Овчаренко, А.В. Овчаренко // Мир человека. – 2009. – Т. 9. – № 1. – С. 120–126.

44. Оболенцева Л. В. Готельний бізнес в Україні: тенденції та перспективи розвитку [Електронний ресурс] / Л. В. Оболенцева. – Режим доступу : http://www.ahmerov.com/book_1258_chapter_22_3.5._Gotelnijj_bznes_v_Ukran:_tenden_ta_perspektivirozvitku.html

45. Особливості формування та реалізації туристичної політики держави: міжнародний, національний, регіональний досвід : монографія / кол. авт.; за ред. А. Ю. Парфіненка. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2013. – 280 с.

46. Основні стандарти екологічного готелю – ISO 14001:2004 «Системи екологічного менеджменту». – С. 11.

47. Остапенко Я.О. Статистичний аналіз підприємств готельного господарства та прогнозування його розвитку // Глобальні та національні проблеми економіки. 2015. № 8. С. 1216–1221.

48. Отель Geneva Resort .- Режим доступу: http://hotel-geneva.com.ua/?gclid=CjwKCAiA0uLgBRABEiwAecFnk4mTHSxZnwCjtFBDybH-DpUNhdyb9wU6q-LjalBlf5OCH7NMv44a7hoCWRIQAvD_BwE

49. Обсяг реалізованих послуг за видами економічної діяльності у IV кварталі 2019 року. - Державна служба статистики України, 2020. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ekon/posl_u.htm

50. Осіпчук А. С. Теоретичний аспект генезису екологічного туризму в Україні// Часопис картографії. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://maptimes.inf.ua/CH_18/Ch18_Article6_Theory-genezis-ecology-tourism-in-Ukraine.html

51. Перспективы развития медицинского туризма в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://medwio.com.ua/press/news/ukrainian_medical_tourism.

52. Паньків Н.Є., Гунько В.М. Вплив закладів туристичної інфраструктури на навколишнє середовище та розвиток еко-готелів як інноваційної концепції гостинності // Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 27(3). С. 108–112.

53. Поляничко О. В., Катоніна Т. В. Екологізація готельно-ресторанної сфери в Україні // Туристичний бізнес: сучасні тренди та стратегії розвитку : Матеріали Міжнар. наук.-практич. Інтернет-конференції (Київ, 16 березня 2018 р.). К.: КНЕУ, 2018. С. 160–163.

54. Посохов І. С., Сагайдачна А. В. Перспективи розвитку екологічного туризму в Україні // Вісник ХНУ, «Міжнародні відносини. Економіка. Туризм». Вип. 9, 2019.- С. 203-212.

55. Програма Green Key [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bibliofond.ru/view.aspx?id=586776>

56. Сертификация “зелёного строительства” по стандарту LEED .- Режим доступу: <https://www.mcl.kiev.ua/ru/service/sertifikatsiya-zelyonogo-stroitelstva-po-standartu-leed/>

34. Сидорова А. В. Экономико-статистические методы в управлении сферой услуг / А.В. Сидорова. – Донецк: ДонНУ, 2002. – 240 с.

57. Сотнік В.Ю. Екологічний менеджмент в діяльності підприємств готельного господарства.- Режим доступу: http://eprints.kname.edu.ua/49639/1/ilovepdf_com-129-130.pdf.- Науковий керівник – Гордієнко Т.В.

58. Соціальна відповідальність <https://www.phnr.com/ua/social-responsibility>

59. Суб'єкти туристичної діяльності .- Експрес-випуск .- 25.04.2017 № 177/0/05.4вн-17.- Державна служба статистики України // www.ukrstat.gov.ua.

60. Статистична інформація. Державна служба статистики . – [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
61. Терра інкогніто . – [Електронний ресурс] – Режим доступа: <http://terraincognita.info/ukr/dest/ecotourism/42/marshrut/1041>
62. ТОП-20 еко-готелів в світі .- Режим доступу: https://24tv.ua/lifestyle/top_20_eko_goteliv_v_sviti_ogolosheno_spisok_n832327
63. Топ-7 найнезвичайніших готелів України, де повинен побувати кожен.- Режим доступу: <http://vsviti.com.ua/ukraine/43592>
64. Туризм в Одеській області у 2017 році.- Статистичний бюллетень.- Державна служба статистики України .- Головне управління статистики в Одеській області.- Одеса // www.od.ukrstat.gov.ua
65. Україна піднялася у рейтингу привабливості для туристів. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/09/4/651265/>
66. Чому Еко? // Екосадиби «Мезон Бланш». URL: <http://maison-blanche.com.ua/?q=ua/chomu-eco> (дата звернення: 3.04.2018)
67. Шамарина А. В. Экологические технологии в гостиничной индустрии / А. В. Тамарина, Л. С. Самохина // Успехи современного естествознания. – 2014. – № 9-1. – С. 156–157.
68. Шаповалова О.М. Інноваційний розвиток підприємств сфери послуг: туризму. Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля / О.М. Шаповалова. № 4 (193) Ч. 2. 2013. – С. 241-246.
69. Шкарупа А. К. Экологический туризм: сущность и перспективы развития в Украине .- [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.confcontact.com/2017-ekonomika-i-menedzhment/10_shkarupa.htm.
70. Эко-Дача.- Режим доступу: https://www.turpravda.ua/ua/chernomorsk/eko_dacha-h57021.html

71. Экологическая сертификация гостиниц .- [Электронный ресурс].
Режим доступа: <http://prohotelia.com/2009/07/%D1%8D%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D0%B8%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%>

72. Юрченко О. Інновації в готельному бізнесі на сучасному етапі / О. Юрченко // Вісник Львівського університету. Серія : Міжнародні відносини. – 2014. – Вип. 34. – С. 292–300.

73. Юрченко О. Є. Інфраструктура туризму / О. Є. Юрченко, С. О. Юрченко // Туризм і системі пріоритетів регіонального розвитку : монографія / за ред. проф. В. В. Александрова. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2010. – С. 212–235.

74. Юрченко О. Є. Сучасні тенденції розвитку світового туристського простору / О. Є. Юрченко // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Науковий журнал. – 2012. – № 6 (65). – С. 28–33.

75. Юрченко С. А. Современные мировые тенденции развития готельного бизнеса / С. А. Юрченко, Е. Е. Юрченко // Развитие индустрии туризма и гостеприимства в контексте трансграничного сотрудничества : материалы международной научно-практической конференции (г. Белгород, 26–28 марта 2014 г.) / отв. ред. О. К. Слинкова. – Белгород : ЭПИЦЕНТР, 2014. – С. 357–360.

76. Ященья А. О. Планування готелів нового покоління на принципах оптимізації енерговитрат в контексті розвитку інновацій готельної справи в Україні // <https://www.sworld.com.ua/konferm3/133.pdf>

77. Foundation for Environmental Education (FEE) – Green Key and the Sustainable Development Goals 2015 – <https://static1.squarespace.com/static/55371f97e4b0fce8c1ee4c69/t/56e684cfcf80a14323d24945/1515420105017/Green+Key+and+the+Sustainable+Development+Goals+%28SDGs%29.pdf0>

78. Green Key .- [Электронный ресурс]. Режим доступа: <http://www.greenkey.org/Menu/Criteria/Hotels>

79. Green Key" в руках Арт-готелю "Баккара"! .- [Электронный ресурс].
Режим доступа:

http://www.2k.ua/ua/news/public/green_key_for_the_bakkara_art_hotel/

80. Villa Pinia — эко-отель в Одессе возле моря.- [Электронный ресурс]. Режим доступа: [http://villa-](http://villa-pinia.com/?gclid=CjwKCAiAl7PgBRBWEiwAzFhmmgKd00hPj8w9J5t-aoFK6qsZZDc9BtLESa2CJuwTitSzPmGWWUOUhxoCbQMQA_vD_BwE)

[pinia.com/?gclid=CjwKCAiAl7PgBRBWEiwAzFhmmgKd00hPj8w9J5t-aoFK6qsZZDc9BtLESa2CJuwTitSzPmGWWUOUhxoCbQMQA_vD_BwE](http://villa-pinia.com/?gclid=CjwKCAiAl7PgBRBWEiwAzFhmmgKd00hPj8w9J5t-aoFK6qsZZDc9BtLESa2CJuwTitSzPmGWWUOUhxoCbQMQA_vD_BwE)

81. Radisson в Одесі буде побудовано за "зеленими" стандартами.-
Режим доступа: <https://ua.interfax.com.ua/news/general/466383.html>

82. Guidelines For Community Based Ecotorism Development. -The Tourism Company, Ledbury, UK, WWF Internatinal People and Conversation, Gland, Switzerland, 2001. - 420 p.